

DANNELSE

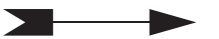
Dannelse er et af de ord, vi bruger uden helt at kunne blive enige om, hvad det betyder. For nogle er det noget, der er ved at gå tabt. For andre noget, der først for alvor begynder, når man selv tager ansvar. I dette tema undersøger vi dannelse som noget, der ikke kun foregår i klasselokalet, men i livet: I fællesskaber, i modstand, i kroppen – og i de valg, vi træffer. Vi møder en tidligere livstidsfange, der brugte 28 år bag tremmer på det, han selv kalder en dannelsesrejse. Vi følger højskoleelever på vej mod Everest Basecamp, hvor dannelse ikke er et pensum, men noget, der sker i mødet mellem mennesker og i det tempo, alle kan være med i. Og vi spørger, hvordan yngre generationer i dag selv forstår dannelse – og hvem der egentlig har ansvaret for den. For måske er dannelse ikke noget, man får. Måske er det noget, man gør.

DANNELSE

JEG BYGGEDE ET NYT MENNESKE INDE I MIT HOVED

“Jeg skriver, fordi jeg vil foreslå en fortælling, jeg tror kan passe ind i Højskolebladets felt mellem livsoplysning, erfaring og menneskesyn. Jeg har afsonet en livstidsdom, og jeg brugte i praksis hele min afsoning som en dannelsesrejse: En langsom, konsekvent søgen efter en ny identitet - væk fra et liv som gangster og ind i et liv, der kan bære ansvar.”

Af Jane Mylenberg. Foto: Tilde Døssing Tornbjerg

Mailen lå pludselig i min indbakke en af de sidste vinterdage, hvor snebunkerne smeltede og vinterens månedlange frost var ved at slippe sit tag. Den kom fra en mand, der har taget et andet menneskes liv og tilbragt 28 af sine 50 år bag tremmer. Et menneske, som har forbrudt sig mod vores fælles samfundsregler, men insisterer på, at hans liv i fængsel ikke bare var en straf men et arbejde med sig selv, som hviler på et personligt ansvar. Målet var at blive et andet menneske. Det gjorde mig nysgerrig. Så nu sidder vi her, drabsmanden og mig. Han for at dele en personlig historie, jeg for at blive klogere på, om man overhovedet kan danne sig selv og skabe en helt ny retning.

Det første, Lars Irgens Petersen fortæller mig, er, at han i årevis har levet af at manipulere mennesker. At det er en af hans stærkeste kompetencer. Det er svært ikke at høre som en advarsel.

Så igennem hele vores timelange samtale forsøger jeg at afkode og lede efter sprækker, små forskydninger og steder, hvor noget ikke helt stemmer. Hvor han måske forsøger at trække mig i en bestemt retning.

Lars Irgens Petersen insisterer selv på dannelse som noget, man gør. Noget, man tager på sig. Et arbejde, hvor man ikke kan gemme sig bag sin historie, men er nødt til at tage ansvar for den.

Det er også det, der gør mig i tvivl. Jeg kan ikke afgøre, om jeg sidder overfor en forandring eller en fortælling om en forandring.

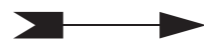
For hvis hans liv tidligere har været bygget på manipulation og på at kunne læse mennesker og påvirke dem, hvad er det så, jeg sidder overfor nu? Et menneske, der har bygget sig selv op igen? Eller et menneske, der er blevet endnu bedre til at fortælle en overbevisende historie?

Lars Irgens Petersen

“Dannelse er ikke noget, andre giver dig. På et tidspunkt må man selv tage ansvar for at blive et menneske, man kan holde ud at være.”

Ikke bare et menneske, der har forandret sig. Men et menneske, der ved præcis, hvordan man fremstiller en forandring. Og jeg kan ikke helt afgøre, om det er det ene eller det andet. Men måske er det netop der, spørgsmålet om dannelse begynder. Ikke som en ren bevægelse fra A til B, men som et sted, hvor fortælling og forandring glider ind over hinanden.

Det er marts, men Lars Irgens Petersen møder op i Birkenstocks og bare tæer. Skjorten er nyrstrøget, mørkegrøn Ralph Lauren. Håret er maskinklippet med lidt længde på toppen. På håndleddet sidder et sort Apple Watch, og neglene er velmanicurerede. Venstre øje skeler en smule. Det giver hans blik et lidt undersøgende præg, som om han hele tiden ser lidt mere, end man umiddelbart skulle tro. Han er en stor mand. Ikke bare høj, men tung i kroppen på en måde, der fylder rummet.

”Jeg har haft mange år til at tænke over, hvem jeg ville være,” siger han, ”når man

sidder derinde, er der ikke så meget andet at gøre end at tænke.” Derinde er det danske fængselsvæsen. Og Lars Irgens Petersen kender det godt. For han har siddet der bag tremmer stort set siden, han blev voksen.

”DU ER DUM”

Hans historie begynder i et hjem uden retning i en - med hans egne ord - dysfunktionel familie, hvor han tidligt får at vide, at han er dum.

”Jeg fik altid at vide, at jeg var dum. Og det skræmte mig,” fortæller han. Sådant en beskyldning må undersøges og udfordres, så han begynder at snige sig på biblioteket. Der er bestemt ikke nogen, der opfordrer ham til det, men han vil selv finde ud af, om det passer, det der med, at han er dum.

”Jeg læste alt muligt. Historie, fagbøger, bøger om træer. Jeg læste bare. Jeg var simpelthen bange for, at de havde ret.”

De mange biblioteksbesøg ser han i dag som en slags tidlig dannelsesproces. Men der er ingen voksne, der griber den. Ingen, der hjælper ham videre, og i stedet finder han et andet miljø, hvor hans evner bliver bemærket.

”Og der fandt jeg ud af, at jeg var god til kriminalitet.”

Han beskriver sig selv som identitetsøgende langt ind i voksenlivet. På gaden finder han et fællesskab, men ikke nødvendigvis en identitet. Snarere en rolle, han kan udfylde og en måde at blive set på.

”Jeg bildte mig ind, at det var mig. Men jeg var ikke færdigbagt oppe i hovedet.”

Det, han derimod hurtigt lærer, er værdien af relationer.

”I den kriminelle verden er relationer alt. Hvis du vil frem, skal du kende de rigtige mennesker.”

Derfor lærer han at tænke i systemer, i forbindelser og i magt.

”Jeg tænker lidt ligesom, når jeg spiller skak. Jeg tænker træk frem og forsøger at kortlægge; hvem, kender hvem? Hvem er i konflikt med hvem? Hvis du forstår relationerne, så forstår du systemet.”

Han beskriver kriminalitet som et system og som et mønster af forbindelser. Vejen til succes i den verden er at udnytte de forbindelser. Det er svært ikke at høre en form for organisatorisk intelligens i det.

Sin 18-års fødselsdag fejrer han med et røveri i Netto. Han har overbevist sig selv om, at datoen vil bringe held.

”Det gjorde den så ikke,” siger han og ler, for kort efter bliver han anholdt. For de fleste ville fængslet være et chok, men for ham bliver det en indgang og en mulighed for at udvide netværket.

”Det var der, jeg lærte de rigtige kriminelle at kende.”

Fængslet fungerer som et socialt rum og et sted, hvor relationer opstår og forfines. Lars Irgens Petersen er ung, men han kan tale med folk og få dem til at føle sig set.

”Jeg har altid været god til det. Det var min styrke.”

Men det er også en verden, hvor relationer ikke er det samme som tillid. Han husker en jul, hvor han sidder ved bordet og

“Gangsteren er der stadig. Jeg bruger ham bare til noget andet nu.”

samtalen falder på venskab. En mand fortæller, at han i en alder af næsten 60 har tre venner.

”Jeg sad og tænkte, at jeg havde hundredvis. Men jeg havde ikke en, jeg kunne stole på.”

Det er en erkendelse, der langsomt sætter sig og bliver ved med at arbejde. For hvis relationer er alt - og ingen af dem er til at stole på - hvad er det så egentlig, man har?

Men vendepunktet kommer nu først mange år senere. Efter endnu en anholdelse og en livstidsdom, som begynder med måneder i isolation. Det er her, han begynder at læse igen - denne gang systematisk. Klassikerne først: Balzac, Flaubert, Dumas, Dostojevskij. Tiden kan ikke slås ihjel, men den kan bruges til at forstå.

”Jeg ville vide, hvorfor de bøger stadig bliver læst.”

Han læser ikke for at få tiden til at gå. Han læser for at arbejde og for at forstå noget, han ikke tidligere har haft adgang til.

”Jeg havde kun mig selv at spare med. Så jeg var nødt til at gøre arbejdet selv.”

Der er ingen samtale og ingen lærer. Kun gentagelse og så selvfølgelig bøgerne. Efter hver bog sidder han alene og gør det arbejde, som normalt foregår i indelukkede klasselokaler. Han stiller sig selv spørgsmål som; Hvad handler den bog egentlig om? Hvad er det, forfatteren vil sige?

Det er en form for dannelse uden fællesskab. Noget, der normalt opstår i mødet mellem mennesker, men som her må opstå i isolation, og særligt en roman gør indtryk: *Greven af Monte Cristo*.

”Det var gennem den bog, jeg lærte at slippe hævn.”

Bøgerne er en vej til en anden Lars, men det afgørende skifte sker, da han får at vide, at hans kræftsyge kærestes børn er blevet anbragt uden for hjemmet.

”Der sprang en bombe inde i mig”, siger han og forklarer, at for første gang vender han blikket mod sig selv. Han siger det uden nogen form for dramatik, men det er tydeligt, at det er her, at han selv oplever, at noget forskydes som en bevægelse, der ikke længere kan undgås.

”Jeg blev nødt til at indrømme, at problemet var mig. Jeg lagde hele mit liv ud som et puslespil og rystede brikkerne sammen igen og igen. Og hver gang kom jeg frem til den samme konklusion: Det er mig, der er noget galt med.”

Nu følger år, hvor Lars Irgens Petersen begynder at arbejde mere systematisk med sig selv. En mental øvelse bliver helt central: Han forestiller sig det menneske, han gerne vil være.

”Jeg lukkede øjnene og byggede en drømmeversion af mig selv. Hvordan tænker han? Hvordan reagerer han?”

Langsomt begynder han at leve efter det billede.

”Jeg byggede et nyt menneske inde i mit hoved.”

Der er noget næsten metodisk over den proces, han beskriver. Som om han designer sig selv.

Sidste år lukkede fængselsdørene sig bag ham, og i dag arbejder Lars Irgens Petersen i Dansk Retursystem som chauffør og disponent og er for ikke længe siden blevet valgt af sine kollegaer som arbejdsmiljørepræsentant. Når samtalen falder på

jobbet og på den tillid, han er blevet vist fra både arbejdsgiver og kollegaer, er det ikke svært at få øje på glæden og stolthed. Men sporene fra et levet liv som ham med overblikket, relationerne og evnen til at handle fornægter sig ikke.

”Hvis noget går galt, tænker jeg: Hvem kan hjælpe? Hvem skal jeg ringe til?”

Han trækker på skuldrene.

”Det er egentlig den samme måde at tænke på. Gangstere er der stadig. Jeg bruger ham bare til noget andet nu.”

Det er måske her, forbindelsen bliver tydeligst. At det ikke er et nyt menneske, der er opstået ud af ingenting. Men det samme menneske, der bruger de samme evner i en anden retning.

Mine forbehold og min opmærksomhed på, om jeg bliver manipuleret, har jeg ikke helt forladt gennem samtalen. Men pilen peger i slutningen nok mere på mine egne fordomme. For jeg har jo siddet et par timer overfor en mand, som har udstået sin straf, og en mand, som i dag bl.a. fortæller sin historie, måske også for at være rollemodel for andre. Men jeg har også siddet overfor en mand som åbent fortæller, at han besidder personlighedstræk, som gør ham til mere end almindelig dygtig til at manipulere sine opgivelser. Jeg har i hvert fald siddet overfor en mand, der har fundet en måde at fortælle sin historie og skabt et fundament for et liv uden for fængselsmure, som kan bære ham.

Han siger det selv sådan:

”Dannelse er ikke noget, andre giver dig. På et tidspunkt må man selv tage ansvar for at blive et menneske, man kan holde ud at være.”

I dag arbejder Lars Irgens Petersen med at få flasker og dåser tilbage i kredsløbet, så de kan bruges igen. Det er svært ikke at se en form for logik i det. At også mennesker nogle gange kan finde tilbage. ✨

“Jeg blev nødt til at indrømme, at problemet var mig.”

KÆRLIGHED, FRIHED OG LÆNGSEL

En stærk og fængslende roman af Jesper Wung-Sung

“Jesper Wung-Sung genskriver klassiker fra kvindens vinkel. Det er fremragende.”

– BERLINGSKE

“En flot og dristig gendigtning af *Logneren*”

– KRISTELIGT DAGBLAD

“Fortjener i den grad læsere”

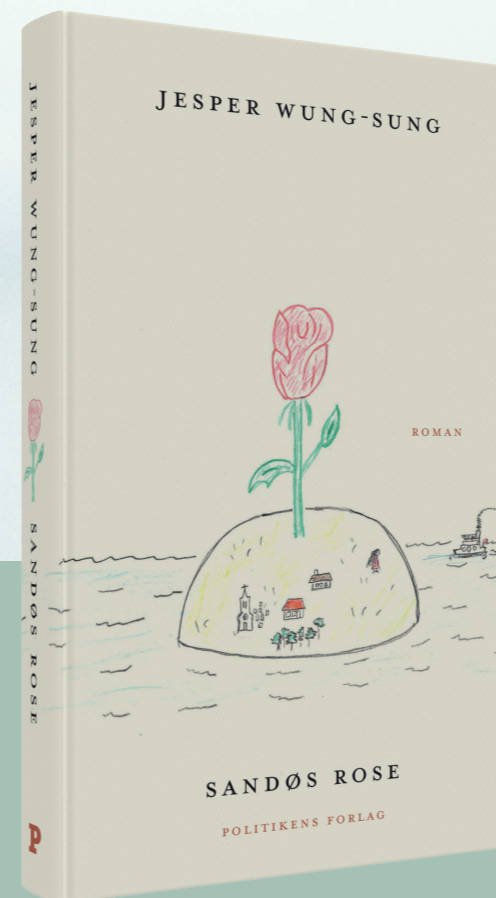
– POLITIKEN

“Bogen er nærmest som en åbenbaring”

– WEEKENDAVISEN

“Velfortalt og menneskeklog”

– INFORMATION

JESPER WUNG-SUNG genfortæller Martin A. Hansens romanklassiker *Logneren* (1950). Men her 76 år senere gives ordet til Annemari Høst.

Annemari er vokset op på Sandø, hvor hendes udseende, temperament og livsførelse er et yndet samtaleemne. Hendes liv er klemt inde på den lille ø og mellem tre mænd. Som isen løsner sit vintertag om Sandø, således vil Annemari gøre sig fri af de snærende bånd. Men med sig har hun både fortiden og fremtiden.